

OD REDAKTORA NAUKOWEGO [FROM THE EDITOR]

Od kilku lat stało się już tradycją przedstawianie priorytetowych tematów edukacyjno-profesjonalnych przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 2002 r. – w tomie czternastym serii: **Materiały Edukacyjne Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego**, podjęto jeden z najbardziej przyszłościowych tematów w Polsce, bardzo ważny dla społeczeństwa informacyjnego. W dwudziestu jeden artykułach autorów amerykańskich, angielskich, niemieckich, węgierskich i naturalnie polskich starano się ukazać perspektywy rozwoju elektronicznej edukacji na odległość w informacji i bibliotekarstwie.

Edukacja na odległość z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych w komunikowaniu (*Information Communication Technology* – akronim ICT) stanowi specjalną i nową szansę w rozwoju usług bibliotecznych i przygotowania specjalistów do ich wypełniania dla satysfakcji użytkowników. Pokonanie barier czasu i przestrzeni, stworzenie warunków jednakowego dostępu do wiedzy i informacji obywatelom zarówno z metropolii, jak i z małych miejscowości miejskich i wiejskich ma bowiem ułatwić codzienne funkcjonowanie, edukację permanentną, jak i prowadzenie badań naukowych.

Muszą być jednak wypełnione wstępne warunki umożliwiające tę działalność, wymagające nakładów finansowych. Doskonale zdało sobie z tego sprawę Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, które wprowadziło szeroką akcję – „komputer w każdej szkole” – oraz zaczęło w różnych poziomach kształcenia prowadzić edukację medialną, przygotowującą młode pokolenie do korzystania z dobrodziejstw ICT. Nie byłaby ta działalność skuteczna, gdyby nie została połączona ze znajomością podstaw informacji w społeczeństwie. Zagadnienie to, obecnie szeroko dyskutowane na świecie pod hasłem *information literacy*, łączy i opiera usługi informacyjne na wykorzystaniu technologii teleinformatycznych w edukacji na odległość.

Tymi kategoriami myślą autorzy artykułów w niniejszym tomie, będący bądź wykładowcami w szkołach wyższych kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa, bądź bibliotekarzami praktykami. Przedstawiciele krajów rozwiniętych, o wieloletnich doświadczeniach praktycznych w tym zakresie, starali się je nam przeka-

zać. Jednocześnie podkreślali, że edukacja na odległość przy wykorzystaniu ICT stała się zjawiskiem społecznym, od którego nie ma już odwrotu. Zatacza ono coraz szersze kręgi i wypiera tradycyjny tryb nauczania, a przy okazji rewolucjonizuje prace biblioteczne. Charakterystyczne jest tu przeniesienie części obowiązków bibliotek uczelnianych na placówki biblioteczne typu powszechnego. Doświadczeniami z USA podzielili się profesorowie: Blanche Wools (California State University, San Jose), Herbert K. Achleitner (Emporia State University), Jana Varlejs (Rutgers University).

Poglądy na temat ICT edukacji na odległość omówili autorzy z Wielkiej Brytanii – profesorowie: Ian M. Johnson (Robert Gordon University, Szkocja), Lucy A. Tedd (University of Wales, Aberystwyth); oraz z Niemiec – dr Rafael Ball (dyrektor Centralnej Biblioteki Centrum Badań Naukowych w Jülich). Interesujące refleksje z programów międzynarodowych przedstawili profesor Mihály Pálvölgyi (Węgry) oraz profesor Marek Frankowicz i dr Iwona Maciejewska (Polska).

Artykuły autorów polskich skupiły się na ukazaniu eksperymentalnego dorobku uczelni podejmujących próby uczestniczenia kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa w edukacji na odległość z wykorzystaniem ICT (Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski). Pozytywnym przejawem zmian w mentalności jest też przedstawienie planów w tym zakresie Uniwersytetu Śląskiego. Podobne aspekty reprezentują wypowiedzi pracowników polskich bibliotek skoncentrowane na wspieraniu procesu dydaktycznego i badań naukowych (Politechnika Poznańska, Politechnika Warszawska, Uniwersytet Śląski). Słusznie też zauważono konieczność aktywizacji polskich bibliotek publicznych i parafialnych jako ważnego ogniwa ICT edukacji na odległość.

Ta praca zbiorowa została podzielona na cztery części. W pierwszej pt. „Oczekiwanie” – w ośmiu artykułach starano się scharakteryzować idee i zasady realizacji różnych form ICT edukacji na odległość. W drugiej części pt. „Oferty uczelni” – w ośmiu artykułach zestawiono doświadczenia uczelni kształcących w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej krajów rozwiniętych z próbami polskimi. W części trzeciej pt. „Oferty bibliotek” – w pięciu artykułach rozważano problemy integracji bibliotek i ICT edukacji na odległość oraz rodzenie się tego typu potrzeb i plany ich zaspokajania w Polsce.

W czwartej części – stanowiącej dodatek – przedstawiono rezultaty międzynarodowej, środowiskowej konferencji zorganizowanej w 2002 r. przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na temat „Distance Education for Information Society: Library Needs, Practice and Theory”. Konferencja była jak każdego roku zorganizowana przy wsparciu finansowym Ministerstwa Edukacji i Sportu, za co wyrażamy podziękowanie. Towarzyszył konferencji preprint pt. „Edukacja na odległość dla społeczeństwa informacyjnego – oczekiwania biblioteki: teoria i praktyka”. Kraków: IINiB UJ 2002.

Atrakcję i poziom merytoryczny konferencji podniósł udział Konsulatu Generalnego USA w Krakowie, a zwłaszcza Pana Doktora Leslie Higha Konsula ds. Prasy i Kultury oraz dyrektora Information Resources Center (IRC) Pani Janiny Galas. Rozmówcami z USA wideokonferencji byli – z Kentucky Virtual University:

dyrektor wirtualnej biblioteki – Ling-yuh W. (Miko) Pattie oraz dyrektor rozwoju tego wirtualnego uniwersytetu – Myk Garn *Distance Learning of Georgia* [www.kyvu.org; www.kyvl.org]. Proszę o przyjęcie specjalnych podziękowań za trud organizacyjny, prowadzenie i współuczestniczenie w dyskusji.

Interesujące też było zestawienie z tymi wizjami zagranicznymi stanu świadomości nowosądeckiego profesjonalnego środowiska o korzyściach płynących z edukacji na odległość. Stało się to dzięki kolejnej wideokonferencyjnej dyskusji między uczestnikami konferencji Instytutu INiB UJ w Krakowie z lokalnymi bibliotekarzami, zorganizowanej w Wyższej Szkole Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu. Składam serdeczne podziękowanie za współpracę Władzom tej uczelni oraz Pani Dyrektor Biblioteki Marii Sidor, jak i współorganizatorowi ze strony Instytutu INiB UJ Profesorowi Jackowi Wojciechowskiemu.

W aneksie zamieszczono informacje o działalności edukacyjnej, naukowej i organizacyjnej Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, bibliografię prac pracowników za lata 2000–2003, udział w gremiach naukowych 2002–2003 oraz spis własnych wydawnictw seryjnych, prac zbiorowych i nowości (zob. też strona domowa Instytutu (adres elektr. <http://bilon.miks.uj.edu.pl>).

Tłumaczenia w pracy zbiorowej dokonał Remigiusz Sapa. Teksty autorów zagranicznych w brzmieniu oryginalnym są umieszczone na stronie domowej Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ (adres elektr. <http://bilon.miks.uj.edu.pl>).

Na koniec – czuję się w miłym obowiązku podziękować Autorom zarówno z zagranicy, jak i polskim za interesujące przemyślenia i artykuły, pozwalające po raz pierwszy w profesjonalnej literaturze opublikowanej w naszym kraju tak wszechstronnie ukazać niezwykle ważne dla naszej przyszłości zagadnienie edukacji na odległość przy wykorzystaniu ICT. Należy mieć nadzieję, że zaczerpnięta wiedza o doświadczeniach w krajach rozwiniętych przyczyni się skutecznie do rozpowszechnienia idei ICT edukacji na odległość w Polsce i nadania jej bardziej realnego kształtu dla informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, z pożytkiem dla naszego społeczeństwa.

Pragnę wyrazić wdzięczność Pani Prorektor UJ Prof. dr hab. Marii Nowakowskiej za podkreślenie rangi działań Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ oraz wsparcie finansowe wydawnictwa, a także Władzom Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ.

Dr hab. Maria Kocójowa

Dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński

FROM THE EDITOR

[OD REDAKTORA NAUKOWEGO]

It has already become a tradition that the Institute of Information and Library Science, Faculty of Management and Communication of the Jagiellonian University, introduces and presents educational and professional issues of highest importance.

In 2002, the 14th volume of the series entitled **Research Reports of Librarianship and Information Studies of the Jagiellonian University** is devoted to one of the most perspective topic in Poland, which is also essential for information society. Authors from the United States, Great Britain, Germany, Hungary and of course from Poland discuss the future development of electronic distance education in 21 articles.

Employing appropriate modern information and communication technology (ICT) for distance education creates new challenges and new opportunities for libraries to develop their services and for education centers to train specialists who will be able to satisfy library users. Breaking the barriers of distance and time, providing equal access to information and knowledge for those living in big cities and small villages, will make easier not only their lives and distance education, but also scientific research.

But first of all, a few initial conditions have to be fulfilled and some investments have to be done. Fortunately, Polish Ministry of National Education and Sport seems to be fully aware of these needs and has introduced a large scale action – „a computer in each school”. The Ministry has also introduced media courses into various levels of education, preparing young people to use the benefits of ICT. Such activities wouldn't be effective if the society didn't know the basics of information. This issue, nowadays widely discussed as information literacy, can not be considered separately from the development of wide area computer networks and their use in distance education.

The authors of the papers presented in this volume think in such terms. They are both university lecturers teaching LIS courses and librarians. Guests from developed countries, well experienced in this field, tried to present not only possible benefits but also some difficulties connected with electronic education. But at the same time they stressed that distance education has already become a social phenomenon and that nobody can ignore it. What is more, it becomes more and more popular and gradually supplants traditional forms of education and, at the same time, revolutionizes library work. It is characteristic that some duties typical for university libraries are also duties of public libraries. American experiences were discussed by the professors: Blanche Wools (California State University, San Jose), Herbert K. Achleitner (Emporia State University) and Jana Varlejs (Rutgers University).

Opinions on distance education using ICT are presented by professors from Great Britain Ian M. Johnson (Robert Gordon University, Scotland), Lucy A. Tedd (University of Wales, Aberystwyth) and from Germany – dr. Rafael Ball (Library of Research Center Jülich). Some interesting reflections on international projects are described by professor Mihály Pálvölgyi (Hungary) and professor Marek Frankowicz and dr. Iwona Maciejewska (Poland).

The papers written by Polish authors are mainly focused on experiments conducted by universities trying to implement LIS distance courses using ICT (Jagiellonian University and Warsaw University). There is also a symptom of positive changes – University of Silesia presents their plans in this field. Similar aspects are discussed in papers prepared by Polish librarians. They are mainly concentrated on issues connected with supporting education and research (Poznań University of Technology, Warsaw University of Technology, University of Silesia). Furthermore, the need to stimulate activities of Polish public and parochial libraries in the field of distance education is rightly noticed.

This collective work is divided into four parts. The first one is entitled: „Expectations” and consists of eight papers on ideas and basic rules of implementing ICT for distance courses. The second part – „Offers of universities” is composed of eight papers presenting and comparing experiences of universities offering LIS education from developed countries with Polish attempts. The third part – „Offers of libraries” contains five texts focused on the integration of libraries and ICT for distance education as well as on arousing of such needs in Poland and plans how to satisfy them. The results of the 8th International Conference „Distance education for information society – library needs: practice & theory” organized in 2002 by Maria Kocójowa of the Institute of Information and Library Science of the Jagiellonian University in Kraków are presented in the last part of this book. Conference supports Polish Ministry of Education and Sport. Preprint was „Distance Education for Information Society – Library Needs: Practice & Theory”.

The attractiveness and standard of this conference were raised by the active participation of the U.S. Consulate General in Kraków and particularly thanks to Mr. Leslie High, Consul for Press & Cultur and Mrs. Janina Galas, director of Information Resource Center (IRC) as well as to Ling-yuh W. (Miko) Pattie (Kentucky Virtual Library) and Myk Garn (Kentucky Virtual University), who took part in the videoconference organized in the U.S Consulate. I would like to express my deep appreciation for all the organizational efforts and particularly for moderating the discussion.

It was also very interesting to compare foreign visions with the awareness of possible benefits of distance education in professional circle of Nowy Sącz. It was possible thanks to videoconference between the participants of the conference in Kraków and local librarians gathered in Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University in Nowy Sącz. I would like to express my thanks to the authorities of this University, Mrs Maria Sidor, director of the library, and professor Jacek Wojciechowski from the LIS Institute of JU, who organized this event in Nowy Sącz.

The second appendix consist of information on educational, scientific and organizational activities of the Institute of Information and Library Science, Faculty of Manage-

ment and Communication of the Jagiellonian University. There is also the list of the series published by the Institute, the faculty bibliography (2000–2003) and collective works, news and participation of faculty in scientific boards (see also the Institute's home page: <http://www.bilon.miks.uj.edu.pl>).

The English texts were translated by Remigiusz Sapa. The original articles of foreign authors are published on the Institute ILS JU Web site (<http://bilon.miks.uj.edu.pl/eng/confer/disedu/full.htm>).

At last, but not at least, I would like to express my gratitude to the Foreign and Polish Authors for their interesting ideas and articles. Thanks to them, it was possible to present such a versatile picture of distance education and ICT (for the first time in Polish professional literature), which are essential for our future. We hope, that presented experiences of developed countries will help us to propagate the idea of using ICT in distance education in Poland and to adopt in more real shape by LIS education to the benefit of our society.

I would like to thank professor Maria Nowakowska, vice-rector of the Jagiellonian University, for emphasizing the rank of the activities our Institute ILS JU and for financial support this publication as well as the authorities of the Faculty of Management and Communication of the Jagiellonian University.

Assoc. Professor Maria Kocójowa
Director Institute of Information and Library Science
Jagiellonian University